

Kilpa- ja huippu-urheilun tutkimuskeskus

Urheilun rahoitus Suomessa, Norjassa ja Ruotsissa

Huippu-urheilukeskustelu, SuomiAreena, Pori 17.7.2009 klo 11.00–12.15

KIHU/Jarmo Mäkinen, Jari Lämsä, Jukka Viitasalo ja Ville Kujanpää
23. kesäkuuta 2009

Tässä huippu-urheilukeskustelun pohjustukseksi tarkoitettussa taustapaperissa esitetään tiivistetysti Suomen, Norjan ja Ruotsin urheilurahoituksen ja -rakenteiden pääpiirteet. Tiedot pohjautuvat laajempaan KIHUssa käynnissä olevaan selvitykseen, jossa vertaillaan kuuden maan urheilurahoitusta ja -rakenteita. Pohjoismaisessa vertailussa havaittiin, että Suomeen verrattuna: Yhteiskunnan taloudellinen tuki urheiluliikkeelle on Ruotsissa ja Norjassa n. 2.5-kertainen. Valtion tuki huippu-urheilulle on Norjassa noin 1.5-kertainen ja Ruotsissa kaksinkertainen. Erot valtion urheilurahoituksessa ovat syntyneet pääosin 2000-luvulla. Norjassa ja Ruotsissa kohdistetaan yhteiskunnan tukea enemmän seuratasolle. Urheilun sponsoritulot ovat Ruotsissa kolminkertaiset. Kolmissa viimeisissä kesä- ja talviolympialaisissa ja -paralympialaisissa Norja on voittanut kaksi kertaa enemmän ja Ruotsi n. 1.5-kertaa enemmän mitaleja. Norjan ja Ruotsin urheiluorganisaatiot muodostavat Suomea yhtenäisemmän urheiluliikkeen.

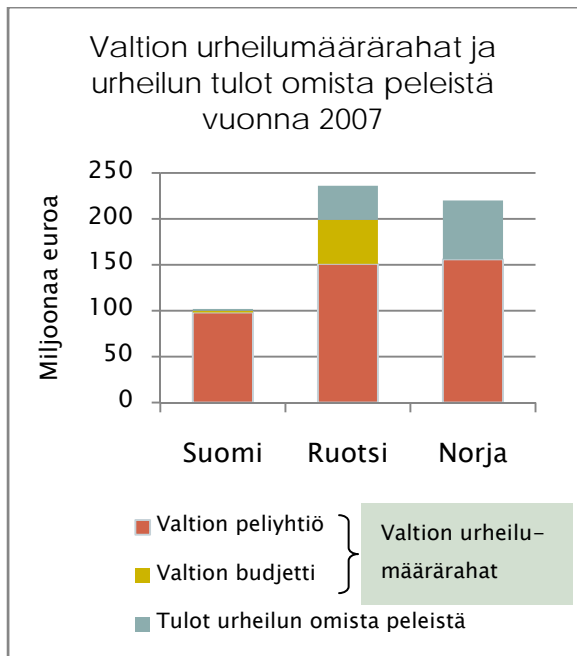

Sisällys

Rahapeliin voittovarot.....	3
Valtion urheilumäärärahat.....	3
Valtion urheilumäärärahojen jakaminen ja jakautuminen.....	4
Kuntien seura-avustukset ja liikuntarakentaminen	5
Julkinen tuki yhteensä	6
Valtion huippu-urheilutuki.....	6
Urheilun omat tulot.....	7
Urheilumenestys	8
Urheiluliikkeen organisoituminen Norjassa, Ruotsissa ja Suomessa	9
Norja	9
Ruotsi	11
Suomi	13

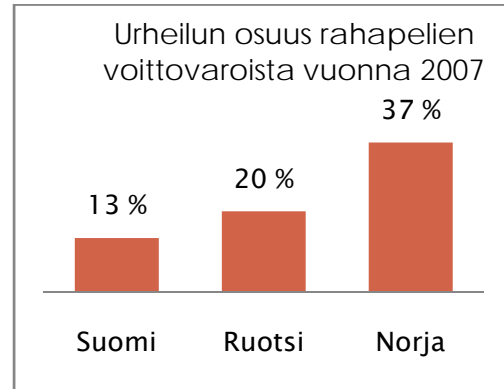
Rahapelien voittovarot

Valtion tuki urheilulle perustuu Pohjoismaissa pääosin rahapelien tuottoihin eli voittovaroihin. Norjassa valtion määrärahat urheilulle rahoitetaan kokonaan valtion peliyhtiön voittovaroin. Suomessa Veikkauksen tuottojen osuus on noin 98 prosenttia valtion urheilumäärärahoista. Ruotsissa vastaava luku on noin 75 prosenttia, joten siellä varsinaisten budjettivarojen osuus on suurin, noin 25 prosenttia urheilun määrärahoista.

Rahapelimarkkinoiden tuottamat voittovarot eivät kuitenkaan ohjaudu urheilulle pelkästään valtion kautta. Ruotsissa ja Norjassa urheiluliike on saanut varoja myös suoraan omista peleistään ohi valtion budjetin huomattavasti enemmän kuin

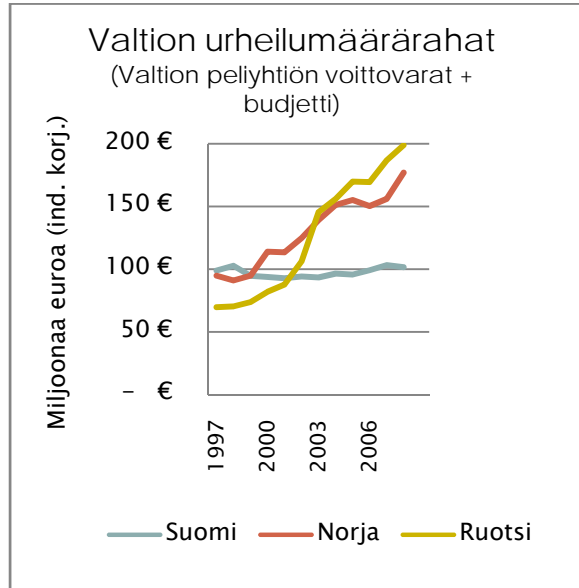
Suomessa. Kuvioiden tuotot ja osuudet on laskettu julkisten ja yksityisten tahojen ylläpitämien rahapelien summasta.

Suomen urheilu saa muita pohjoismaita vähemmän rahapelituloja, koska valtion sille osoittama voitonjako-osuus on pienempi kuin naapurimaissa.

Valtion urheilumäärärahat

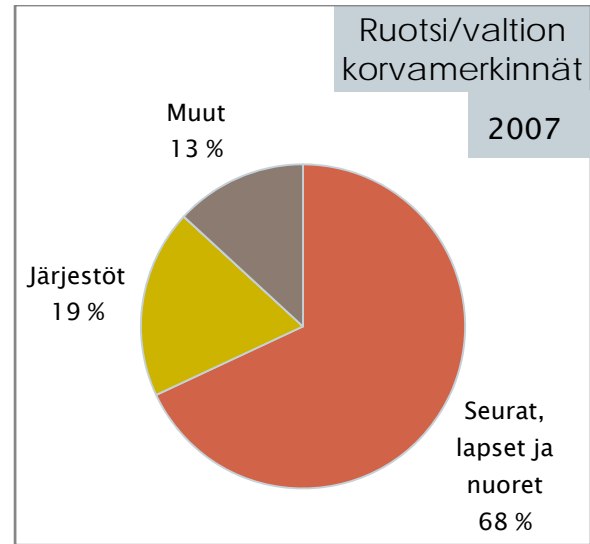
Norjan ja Suomen valtioiden urheilumäärärahat olivat samalla tasolla vuosituhannen vaihteessa. Tämän jälkeen määrärahat ovat kasvaneet Norjassa ja etenkin Ruotsissa hyvin nopeasti. Suomessa vastaavaa kasvua ei ole tapahtunut, mistä johtuen määrärahojen nykyinen taso on selvästi naapurimaita alhaisempi.

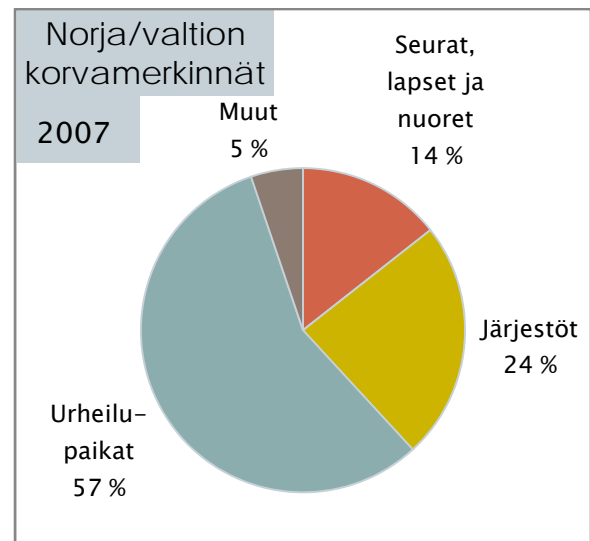
Valtion urheilumäärärahojen jakaminen ja jakautuminen

Suomessa valtion rahojen jakamisen toteuttaa lopullisesti opetusministeriö asiantuntijaorganisaation tuella. Sen sijaan Ruotsissa valtion urheilubudjetti siirretään kokonaan ja Norjassa osittain urheiluliikkeen kattojärjestön (RF ja NIF) jaettavaksi.

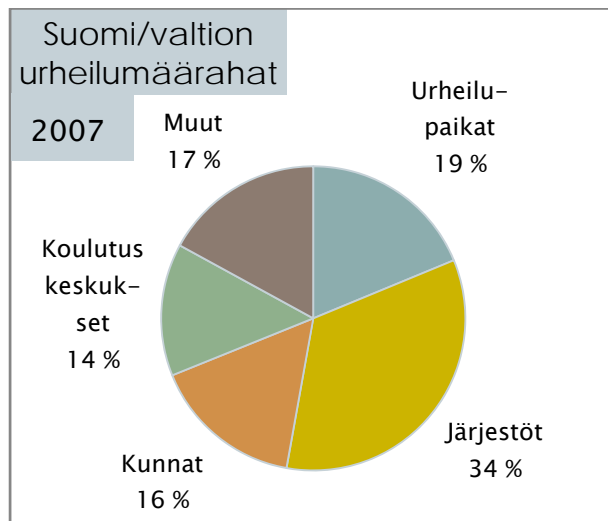
Tämä ei kuitenkaan tarkoita, että järjestöt voisivat jakaa rahat täysin itsenäisesti. Maiden hallitukset suuntaavat varojen käyttöä muun muassa viranomaiskirjein. Lisäksi Ruotsissa valtion budjetista urheilulle myönnettävät varat käyvät läpi normaalin poliittisen talousarvioprosessin.

Ohjeistukset koskevat tyypillisesti varojen käyttötarkoitusta. Urheiluliikkeen sisäiseksi tehtäväksi on jätetty se, miten ja mitkä tahot/organisaatiot tämän tarkoituksen toteuttavat. RF:n ja NIF:n valta on niin varojen suuntaamisen kuin jaon toteuttamisen osalta oleellisesti suurempi kuin suomalaisilla järjestöillä.

Valtioiden urheilumäärärahat kohdentuvat toisistaan poikkeavalla tavalla. Norjassa valtio kohdistaa määrärahoista lähes 60 prosenttia urheilupaikkojen rakentamiseen. Ruotsissa ei puolestaan tueta rakentamista lainkaan, vaan varat ohjataan pääasiassa seuroille, erityisesti niiden lapsia ja nuoria koskevaan toimintaan. Järjestöjen tuki käsittää lähinnä katto-organisaatioiden ja lajiliittojen perustuet, joiden osuus on Ruotsissa noin viidennes ja Norjassa noin neljäsos urheilun määrärahoista.

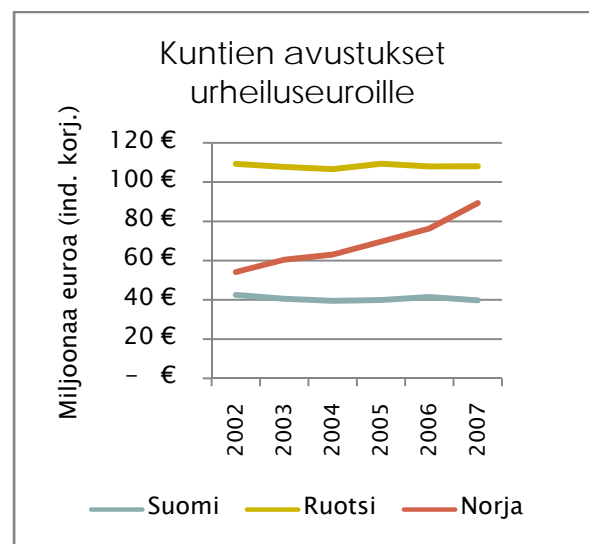
Kuntien seura-avustukset ja liikuntarakentaminen

Kaikissa vertailumaissa kuntien liikunta- ja urheilumenot ovat oleellisesti valtion menoja suuremmat. Huippu-urheilun edistäminen ei kuulu suoranaisesti pohjoismaisten kuntien tehtäviin. Ne kuitenkin tukevat sen perustaa kantamalla

päävastuun liikuntapaikoista ja tukemalla seuratoimintaa.

Ruotsissa seurojen kunnallinen tuki on ollut suhteellisestikin ottaen selvästi suurinta ollen tällä hetkellä noin 110 miljoonaa euroa vuodessa. Norjan kuntien seuratuki on noussut lähes samalle tasolle koska Ruotsin tuen taso on pysytellyt tällä vuosituhanella muuttumattomana. Ruotsin valtion, kuntien ja maakuntien yhteenlaskettu tuki (noin 240 m€) seuratasolle on kuitenkin vertailumaista ylivoimaisesti suurin. Suomen vastaava luku on noin 5–6 kertaa Ruotsia pienempi.

Ruotsin ja Norjan julkiset investoinnit liikuntarakentamiseen ovat vuosittain noin 240 miljoonaa euroa ja Suomen noin 100 miljoonaa euroa. Ruotsissa ja Norjassa urheiluseurat sekä omistavat urheilupaikkoja että osallistuvat niitä koskeviin investointeihin. Nämä huomioiden Ruotsin ja Norjan liikuntapaikkainvestoinnit ovat noin kolminkertaiset Suomeen verrattuna.

Ruotsissa ja Norjassa myös maakunnat tukevat seuratoimintaa. Ruotsissa maakuntien antaman seuratuon kokonaissumma on vuosittain noin 10 miljoonaa euroa ja Norjassa 5 miljoonaa euroa. Maakunnalliset tuet myönnetään urheiluliikkeen alueorganisaatiolle, joka jakaa osan tuesta seuroille.

Julkinen tuki yhteensä

Edellä käsitellyt julkiset tuet ovat laskettu yhteen alla olevassa taulukossa. Kuntien ja maakuntien liikuntatoimen käyttö-kustannusten vertailukelpoisuuden selvittäminen on vielä kesken, joten ne puuttuvat laskelmasta. Kuntien ja maakuntien menoista on otettu mukaan vain seura-avustukset ja investoinnit.

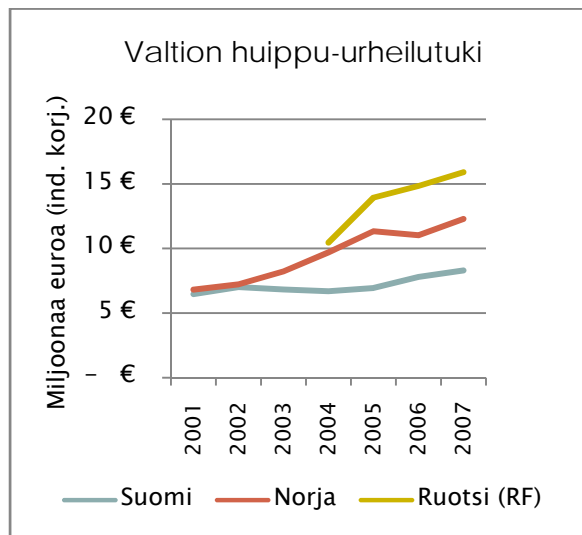
	Suomi	Ruotsi	Norja
Urheiluliikkeen tuki 2007			
Valtion urheilumäärärahat	100 €	199 €	156 €
Maakuntien seuratuki (netto)	- €	10 €	5 €
Kuntien seuratuki (netto)	20 €	108 €	89 €
Yhteensä	120 €	317 €	250 €
Liikuntapaikka investoinnit 2006			
Valtio	16 €	- €	84 €
Kunnat ja maakunnat (netto)	90 €	243 €	150 €
Yhteensä	106 €	243 €	234 €
Tuki+inv. yhteensä	226 €	560 €	484 €
<i>Tuki henkilöä kohden</i>	<i>43 €</i>	<i>61 €</i>	<i>103 €</i>
<i>Prosenttia BKT:sta</i>	<i>0,16 %</i>	<i>0,22 %</i>	<i>0,24 %</i>

Suomen julkisen urheilurahoituksen taso jää alle puoleen Ruotsin ja Norjan tasosta. Suhteellisessa tarkastelussa Suomen eroa Ruotsiin loiventaa väkiluku ja Norjaan nähden BKT:n arvo.

Tarkasteltaessa tukien kohdentumista huomio kiinnittyy suomalaisten seurojen poikkeuksellisen heikkoon taloudelliseen tukeen. Ruotsissa ja Norjassa seuroille ohjautuu valtion, kuntien ja maakuntien sekä urheilun keskusjärjestöjen tukea. Suomessa julkinen tuki on ollut hyvin vähäistä. Lisäksi seurat maksavat urheilun keskusjärjestöille huomattavan määrän erilaisia osanotto- ja palvelumaksuja.

Valtion huippu-urheilutuki

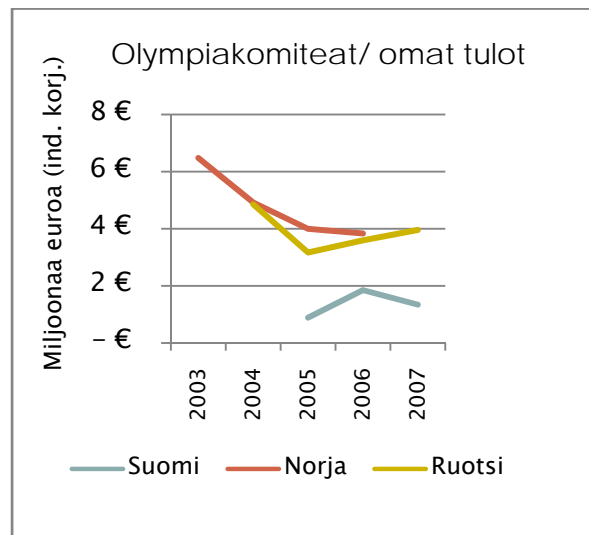
Valtio tukee huippu-urheilua kaikissa vertailumaissa. Norjassa valtion tuki keskitetään kokonaisuudessaan Olympiatoppenille, joka toimii ikään kuin osastona urheilun katto-organisaatiossa NIF:ssä. Ruotsissa ja Suomessa maiden olympiakomiteat ovat pääroolissa huippu-urheilutoiminnan suhteen mutta valtion huippu-urheilutukea vastaanottavat myös muut tahot.

Suomen valtion huippu-urheilutuki oli vuonna 2007 noin 4 miljoonaa euroa pienempi kuin Norjan. Vuosituhannen alussa tuet olivat samalla tasolla. Ruotsin luvut on laskettu RF:n tilinpäätöksestä, jota kautta myös olympiakomitean tuki kulkee, vaikka se onkin itsenäinen yhdistys. Ruotsin valtio on korvamerkinnyt RF:n budjetista huippu-urheilulle vain olympiakomitean ja urheilulukioiden tuet, muita valintoja voidaan pitää RF:n itsensä tekeminä.

Urheilun omat tulot

Urheiluorganisaatioiden omat tulot ovat pääsääntöisesti huomattavasti suuremmat kuin niiden saamat julkiset tuet. Lajien väliset erot ovat kuitenkin tulon saantimahdollisuuksien suhteen hyvin erilaiset. Tässä yhteydessä tarkastellaan vain maan huippu-urheilusta päävastuun kantavien organisaatioiden eli olympiakomiteoiden ja lajiliittojen omia tuloja.

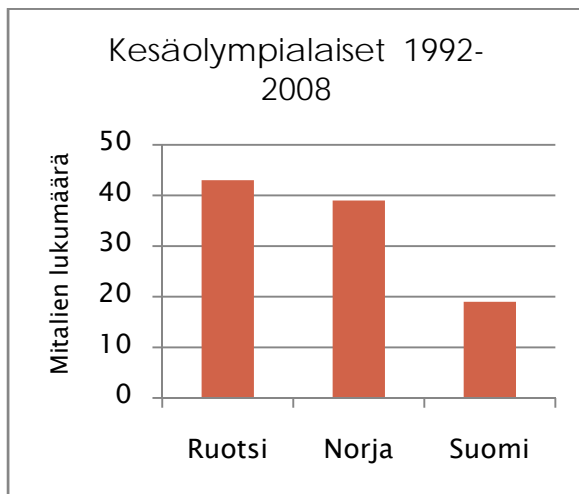
Ruotsin Olympiakomitean (SOK) ja Norjan Olympiatoppenin (OT) omat tulot ovat samalla tasolla noin 4 miljoonassa eurossa. OT:n saamat sponsoritulot ovat vähentyneet vuosituhannen aikana voimakkaasti. Kehitykseen on saattanut myös vaikuttaa halu ja mahdollisuus siirtää rahoituksen painopistettä vakaampaan valtion tukeen. Ruotsin SOK:n saama valtion tuki on huomattavasti pienempi kuin OT:n. SOK kompensoi tätä eroa korkeammalla omatulo-rahoituksen osuudella. Suomen OK:n omat tulot ovat huomattavasti pienemmät kuin OT:n ja SOK:n.

Lajiliittojen yhteenlasketut omat tulot ovat viime vuosina olleet Ruotsissa noin 120–140 miljoonaa euroa ja Suomessa noin 50–60 miljoonaa euroa. Norjassa ei koota lajiliittojen tulo-/menotietoja valtion avustusten jaon yhteydessä kuten Suomessa ja Ruotsissa. Viimeisin tieto Norjan lajiliittojen yhteenlasketuista tuloista on vuodelta 2003, jolloin ne olivat 104 miljoonaa euroa.

Tulolähteittäin tarkasteltuna urheilun merkittävimmät tulot tulevat sponsoroinnista. Koko urheilu saa sponsorointituloja Ruotsissa noin 300 miljoonaa euroa vuosittain. Suomessa vastaava luku on noin 100 miljoonaa euroa. Urheilun osuudet sponsorimarkkinoista ovat kaikissa vertailumaissa samalla tasolla, noin 60–65 prosentissa, joten maakohtaiset erot tulevat sponsorimarkkinoiden laajuudesta.

Urheilumenestys

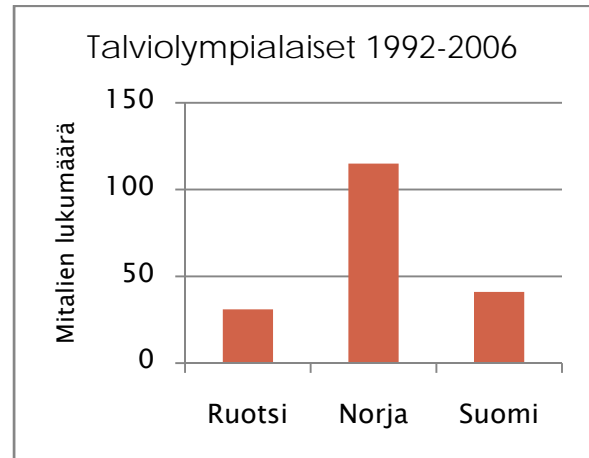
Ruotsi ja Norja ovat olleet selvästi Suomea menestyksekkäämpiä tarkasteltaessa saavutettuja olympiamitaleja 1990-luvulta lähtien. Ruotsi on onnistunut vertailumaista parhaiten kesäolympialaisissa ja Norja ylivoimaisella tavalla talviolympialaisissa.

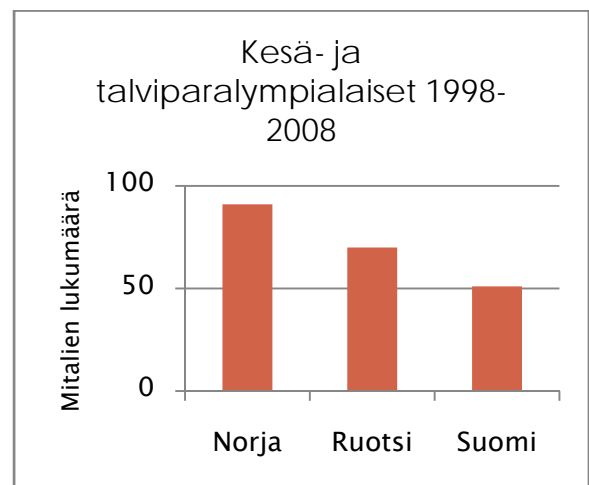
Ruotsin heikko menestys hiihtolajeissa on pitänyt sen Suomen takana talviolympialaisten mitalien määrässä.

Norjan ja Ruotsin menestyskehitys on saavutettujen mitalien suhteen nouseva ja Suomen laskeva 1990-luvulta lähtevässä

tarkastelussa. Suomen laskeva trendi ei ole jyrkkä mutta sen erisuuntaisuus Ruotsin ja Norjan kanssa on kasvattanut eroa mitalien määrässä suhteellisen nopeasti.

Maiden välinen järjestys ei muutu tarkasteltaessa paralympiemenestystä. Norja on saanut suurimman mitalisaaliin etenkin talvikisamenestyksensä ansioista. Ruotsi on puolestaan ollut ylivoimaisesti paras maa kesäkisoissa. Suomella on kesäkisoista voitettuja mitaleita suurin piirtein saman verran kuin talvikisoistakin.

Urheiluliikkeen organisoituminen Norjassa, Ruotsissa ja Suomessa

Norja

Norjan Urheiluliittoa ja Olympiakomiteaa (NIF) voi kuvata sateenvarjoksi, joka peittää suojaansa koko norjalaisen urheiluelämän. Tai jos tämä kuva halutaan kääntää ylösalaisin ja korostaa NIF:n kansalaislähtöisyyttä, voi sanoa, että NIF edustaa koko norjalaista urheiluelämää. Tämä kattavuus, edustuksellisuus ja NIF:n sateenvarjon alle keskitetyt urheiluorganisaatioiden suhteet tekevät siitä urheilumonopolin, joka voidaan nähdä ikään kuin Norjan kuningaskunnan ”yksityisenä urheiluhallituksena”. Urheiluhallitus” se on siinä mielessä, että valtio ja sen istuva hallitus voi toteuttaa urheilupolitiikkaansa ainoastaan yhteistyössä NIF:n kanssa. Toisaalta ja vastavuoroisesti NIF on valtion tuesta riippuvainen urheilun etua valtioon päin ajava intressiorganisaatio.

NIF ei ole yksi selväräinen organisaatio, vaan se koostuu useista suhteellisen itsenäisistä organisaatioista. Puhuttaessa NIF:sta ilman tarkennusta tarkoitetaan yleensä sitä organisaatioista koostuvaa kokonaisuutta, jonka jäsenet ja suhteet on esitetty jäljempänä olevassa kuviossa. Toisin sanoen NIF on Norjan urheilun

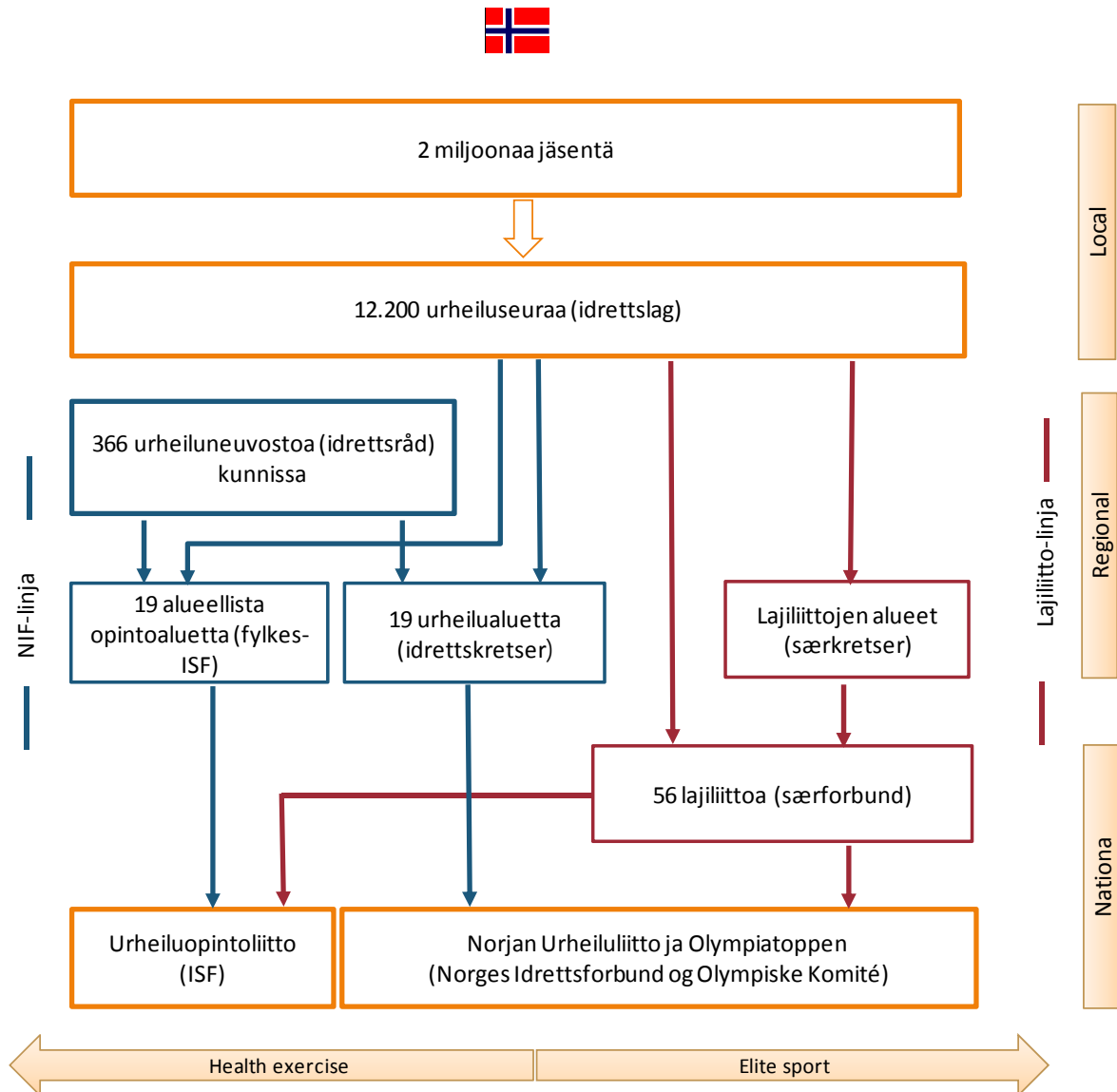
yhteisorganisaatio (fellesorganisjon). Sen sijaan termillä NIF-keskus (sentralt NIF) viitataan yhteisorganisaation kansalliseen johtoon esikuntineen. NIF käsittää siis NIF-keskuksen, 19 urheilualuetta, 56 lajiliittoa, 366 urheiluneuvostoa, yli 12 tuhatta urheiluseuraa ja muut kuviossa esitetyt organisaatiot.

NIF:n organisaatio on jaettu kahteen linjaa. Niin sanottu NIF-linja koostuu Urheilualueista ja -neuvostoista. Lajiliittolinja käsittää puolestaan lajiliitot ja niiden alueet. Monimuotoisesta organisaatorakenteesta johtuen vastuu- ja päätöslinjat eivät ole aina täysin selväräjäisiä. NIF-linja kantaa kuitenkin päävastuun strategisista linjauksista ja norjalaisen urheilun perusedellytyksistä. Lajiliittolinja taas vastaa yksittäisten urheilulajien toiminnan kehittämisestä sekä omista urheilupoliittisista tavoitteistaan.

Ylimpänä kuviossa ovat urheiluseurat ja niiden jäsenet, jotka liittyvät molempiin linjoihin. Kuvan alaosassa on NIF-keskus, joka niin ikään on yhteydessä molempiin linjoihin. Lajiliitot, urheilualueet ja Urheiluopintoliitto (ISF) ovat itsenäisiä

juridisia henkilöitä. NIF voi ottaa jäsenikseen vain yhdistysmuotoisia lajiliittoja urheiluseuroja tai niiden

liittoutumia, jonka vuoksi kaupalliset yhtiömuodot ovat NIF:n yhteydessä pois luettuja.

Ruotsi

Liikunnan ja urheilun kansalaistoiminta on organisoitunut Ruotsissa pitkälle Norjaa muistuttavalla tavalla. Seuraavassa on lueteltu maiden väliset yhtäläisyydet ja poikkeavuudet lyhyesti.

YHTÄLÄISTÄ

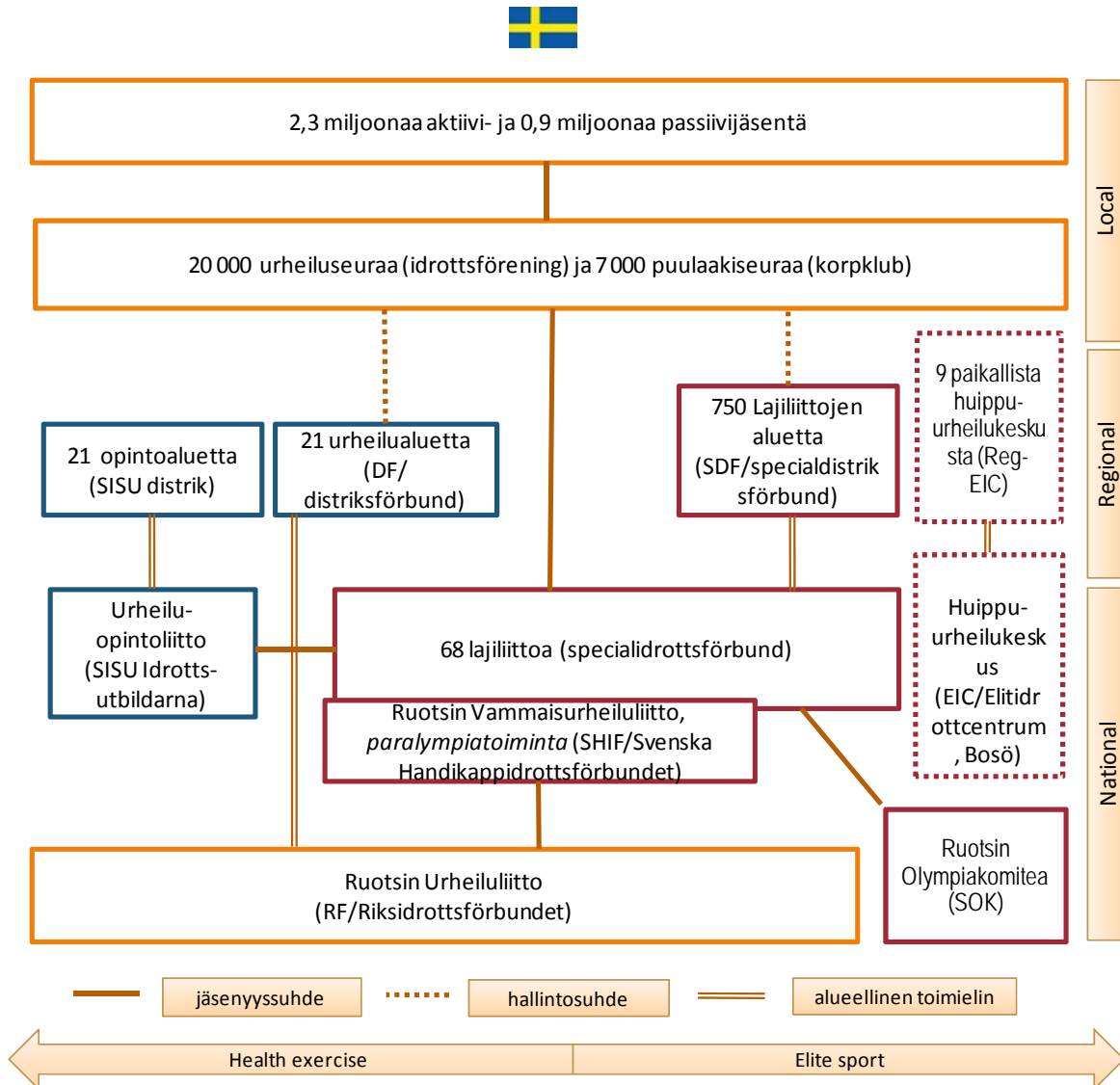
- Molemmilla mailla on lähes kaiken organisoidun urheilun kattava sateenvarjo-organisaatio (NIF ja RF), jolla on
 - monopolistinen asema suhteessa organisoituun kilpaurheiluun
 - käytännössä yksinoikeus valtion urheilumäärärahoihin
 - organisaatio, joka jakautuu urheilualueisiin, lajiliittoihin, lajiliittojen alueisiin ja urheiluseuroihin
 - hallinto, jossa urheiluliikkeen piiristä edustuksellisesti valittu yleiskokous (tinget) käyttää ylintä päätäntävaltaa asettaen urheilupolitiikan suuntaviivat, jotka sille vastuullinen hallitus toimeenpanee keskus-toimiston/kanslian avulla.

POIKKEAVAA

- Norjan Olympiakomitea ja NIF ovat muodostaneet yhteisorganisaation vuodesta 1996 lähtien kun taas Ruotsissa vastaavat organisaatiot ovat jatkaneet erillisinä.
 - Tästä syystä huippu-urheilu on kytkeytynyt tiiviimmin NIF:iin kuin RF:iin; Olympiatoppen on käytännössä NIF:n ”huippu-urheiluosasto”. Tämä merkitsee, ettei RF ole yhtä keskeisessä asemassa maansa urheilujärjestelmässä kuin NIF, jolla on organisaatiomonopoli myös norjalaisen huippu-urheilun suhteen.

Lisäksi lajiliitoilla on Ruotsissa keskeisempi rooli kuin Norjassa. Bersgaard (2008) katsoo vahvojen urheilualueiden yhdessä vahvan NIF-keskuksen kanssa ehkäisevän vallan keskittymistä niihin. Norjassa urheilualueet ovat työväen urheiluliikkeen (Arbeidernes Idrettsforbund) perinnön vaalijoita kansanurheilun edistäjänä, ja niiden roolista huolehtiminen on ollut poliittisesti tärkeää. Konkreettisesti maiden välinen eron näkyy esimerkiksi siinä, että Ruotsin urheilualueiden osuus

yleiskokouksen äänioikeutetuista jäsenistä on vain 10 prosenttia, kun Norjassa se on puolet, lajiliittojen muodostaessa toisen puoliskon.

Suomi

Suomen urheilun organisoitumismalli poikkeaa melko paljon niin norjalaisesta kuin ruotsalaisestakin mallista. Tämä johtuu pitkälti siitä, ettei Suomeen ole kehittynyt NIF:n tai RF:n kaltaista urheiluorganisaatioita

yhteen kokoavaa urheiluliikettä. Tällöin keskusjärjestötasolle on jäänyt useita toimijoita, joilla osalla on myös oma laji- ja alueorganisaationsa.

